

УДК 811.111:373.3.016

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-4-8>**Наталія КВАСНЕЦЬКА,***orcid.org/0000-0002-0682-2000**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійської мови та методики викладання
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) syaska_n_v@ukr.net***Лариса ГРОНЬ,***orcid.org/0000-0002-8115-9798**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійської мови та методики викладання
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) larisa.gron@gmail.com***Лариса СЕРЕДЮК,***orcid.org/0000-0001-5680-564X**кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри практики німецької та французької мов
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) larisa-seredyuk@ukr.net*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО І БЕЗПЕЧНОГО ІНШОМОВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ НУШ

У статті розглядаються шляхи вдосконалення освітнього процесу в закладах освіти, які б максимально наблизили навчання і виховання кожної дитини відповідно до її потреб, здібностей, нахилів та особливостей. Для освітньої справи партнерство на сьогодні є найбільш конструктивною моделлю стосунків між дітьми та педагогами. Тож пропонуються підходи до організації освітнього процесу, що є важливими та необхідними, а саме, такий спосіб засвоєння знань, який би був спрямований спеціально на розвиток дитини. Використовувати в освітній справі найбільш конструктивну модель стосунків між дітьми та педагогами – партнерство. Саме дитиноцентризм та особистісно орієнтована модель навчання визначають місце вчителя у спільній діяльності з дітьми. Сучасний контекст шкільної іншомовної освіти виражає новий погляд на взаємозв'язок освіти та культури, створення мовного середовища для школярів, процеси інтеграції компонентів культури в процес навчання. Методи вивчення англійської мови базуються на дитиноцентричному, компетентнісному, діяльнісному підходах у поєднанні із засобами, спрямованими на здобуття очікуваних освітніх результатів. Завдання Нової української школи полягає, насамперед, в усвідомленні вчителями головних суспільних завдань та націлює на пошук форм, навчальних підходів, методів, урізноманітнення технік проведення уроків. Завдяки синтезу мистецтв формується цілісність соціальної і естетичної освіти та виховання. Основним генератором творчої діяльності дітей передусім має бути творча і цілісна особистість учителя – людини небайдужої до справжньої краси в людях, природі, мистецтві. В умовах Концепції Нової української школи розширюються функції та можливості вчителя, з'являються нові соціально-професійні ролі педагога в освітньому процесі. Радимо здійснювати особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи до управління освітнім процесом. Усвідомлення нової ролі учителя – як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Наголошуємо, що дієвим засобом забезпечення наступності і перспективності є реалізація діяльнісного підходу.

Ключові слова: нова українська школа, дитиноцентризм, диференційований підхід, ситуація успіху, фасилітатор.

Nataliia KVASNETSKA,
orcid.org/0000-0002-0682-2000

PhD in Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of English Language Practice and Teaching Methodology
Rivne State University for the Humanities
(Rivne, Ukraine) syaska_n_v@ukr.net

Larysa GRON,
orcid.org/0000-0002-8115-9798

PhD in Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of English Language Practice and Teaching Methodology
Rivne State University for the Humanities
(Rivne, Ukraine) larisa.gron@gmail.com

Larysa SEREDIUK,
orcid.org/0000-0001-5680-564X

PhD in Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of German and French Languages Practice
Rivne State University for the Humanities
(Rivne, Ukraine) larisa-seredyuk@ukr.net

THE ORGANIZATION OF AN EFFECTIVE AND SAFE FOREIGN LANGUAGE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN THE CONDITIONS OF NUS

The article discusses the ways of improving the educational process in educational institutions, which would bring the education and upbringing of each child as close as possible to his needs, abilities, inclinations and characteristics. For education, partnership is currently the most constructive model of relations between children and teachers. Therefore, approaches to the organization of the educational process are proposed, which are important and necessary, namely, such a method of assimilation of knowledge, which would be aimed specifically at the development of the child. To use in education the most constructive model of relations between children and teachers – partnership. It is child-centeredness and a person-oriented learning model that determine the teacher's place in joint activities with children. The modern context of school foreign language education expresses a new perspective on the relationship between education and culture, the creation of a language environment for schoolchildren, the processes of integrating cultural components into the learning process. The methods of learning English are based on child-centered, competence-based, activity-based approaches in combination with means aimed at obtaining the expected educational results. The task of the New Ukrainian School consists, first of all, in teachers' awareness of the main social tasks and aims at the search for forms, educational approaches, methods, and diversification of teaching techniques. Thanks to the synthesis of arts, the integrity of social and aesthetic education and upbringing is formed. The main generator of children's creative activity should first of all be the creative and integral personality of the teacher – a person who is indifferent to the true beauty in people, nature, and art. Under the conditions of the Concept of the New Ukrainian School, the functions and capabilities of the teacher are expanding, new socio-professional roles of the teacher in the educational process are emerging. We advise you to implement person-oriented and competence-based approaches to the management of the educational process. Awareness of the new role of the teacher is as a coach, facilitator, tutor, moderator in the individual educational trajectory of the child. We emphasize that an effective means of ensuring continuity and perspective is the implementation of an activity approach.

Key words: new Ukrainian school, child-centeredness, differentiated approach, situation of success, facilitator.

Постановка проблеми. Концепція Нової української школи покликана забезпечити становлення особистості дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в інформаційному суспільстві, набуття нею практичного досвіду. У зв'язку з нововведеннями перед педагогами виникла задача, яка націлює на пошук форм, урізноманітнення технік проведення уроків, постійної самоосвіти, зміни способів вза-

ємодії з дитиною, розробки авторських програм. Тому основним завданням вчителя є правильний вибір сучасних педагогічних технологій і нових методів та форм організації роботи з дітьми, які відповідають поставленій меті розвитку школяра, бажання постійно вчитися й самовдосконалюватися, а також готовності до змін в контексті реалізації змісту НУШ.

Аналіз досліджень. Опрацювання джерел вказує, що навчання іноземної мови в початковій школі науковці (О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско,

С. Ю. Ніколаєва, Т. К. Полонська, В. Г. Редько та ін.) розглядають як «перший ступінь, що різнобічно співвідноситься з освітніми галузями основної та старшої школи. Це й зумовлює його цільове спрямування, змістове наповнення, неперервність і наступність у всьому шкільному курсі» (Полонська, Сідун, 2018:145). Проблему особливостей навчання іноземної мови в НУШ розглядали Редько В. Г. та автори модельних програм Шаленко О. П., Зимомря І. М. Нормативними документами визначено десять ключових компетентностей, що мають бути сформовані в здобувачів освіти (Державний стандарт початкової освіти, 2019: 29). На думку вітчизняних дослідників, головною метою навчання іноземних мов у початкових класах є «формування комунікативної компетентності учня молодшого шкільного віку на доступному для нього рівні в основних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні й письмі. Звичайно, йдеться про формування елементарної комунікативної компетентності, яка розуміється як здатність і готовність учня здійснювати міжособистісне і міжкультурне спілкування іноземною мовою в усній і письмовій формах у межах найтиповіших сфер і тем спілкування, доступних для нього» (Полонська, Сідун, 2018:134). У цьому контексті нам видається логічним говорити про сформованість ключових компетентностей учнів початкових класів. Окреслена мета може бути успішно реалізована за умови врахування в освітньому процесі типологічних характеристик учнів молодшого шкільного віку. На основі аналізу спеціальної літератури доходимо висновку, що проблему залежності ефективності навчання іноземних мов учнів початкових класів від їхніх вікових особливостей частково висвітлено в наукових працях українських дослідників (О. О. Коломінова, С. Ю. Ніколаєва, В. Г. Редько, С. В. Роман та ін.). Утім, як слушно зазначає В. Г. Редько, «у контексті викликів сьогодення потребує додаткового й ретельного вивчення проблема вікових особливостей молодших школярів під кутом зору їхніх потенційних можливостей оволодіння компетентісно орієнтованим змістом навчання іноземних мов» (Редько, 2017).

Мета статті. Метою статті є окреслення нових шляхів організації ефективного і безпечного освітнього іншомовного середовища, що постають перед вчителем в умовах НУШ.

Виклад основного матеріалу. Концепцією Нової української школи передбачається працювати на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти, із максимальним врахуванням прав дитини, її здібностей інтересів і потреб, тому

важливим принципом стає дитиноцентризм та орієнтація на потреби кожного учня. Дитиноцентризмом вважається максимальне наближення навчання і виховання кожної дитини відповідно до її потреб, здібностей, нахилів та особливостей. Тож при такому підході до організації освітнього процесу важливими та необхідними є: похвала та підтримка замість критики; допомога у боротьбі з невпевненістю; допомога в емоційному переживанні різних моментів, що відбуваються протягом навчально-виховного процесу; мотивація та пояснення майбутніх результатів заради яких здійснюється кожна діяльність (Державний стандарт початкової освіти, 2019).

Діти покоління Z (10–24 років) народилися у світі, в якому алгоритми постійно змушують їх натискати з шаленою швидкістю. Сучасні діти більш напружені та гіперактивні, ніж попередні покоління. Спробуємо визначити фактори, які формують поведінку сучасних школярів. Однозначно, діти покоління Z не хочуть будь якого тиску з боку дорослих, не терплять примусу й обмеження їх прав і свобод. Натомість прагнуть партнерства на засадах поваги їх поглядів і позицій. Це діти, які прагнуть: бути незалежними, схильні бути лояльними, співчутливими та вдумливими, відповідальні та рішучі, орієнтовані на майбутнє, змінювати себе, партнерської взаємодії.

Панівне місце в новій освітній реформі займає педагогіка партнерства, забезпечення права на вибір, на власну гідність, врешті право бути такою, якою вона є, а не такою, якою хочуть її бачити вчитель чи батьки. Для освітньої справи партнерство на сьогодні є найбільш конструктивною моделлю стосунків між дітьми та педагогами. Це поважлива взаємодія всіх учасників освітнього процесу на основі рівності, порозуміння, поваги та любові. Дітям давно не цікава «навчальна» модель занять. Основним генератором творчої діяльності дітей має бути творча і цілісна особистість учителя – людини небайдужої до краси в людях, природі, мистецтві. Вони швидко стомлюються від інформації, яку надає вчитель, втрачають інтерес до майбутньої діяльності та намагаюся знайти те, що їм дійсно цікаво. Завдяки синтезу мистецтв формується цілісність соціальної і естетичної освіти та виховання, відбувається становлення духовного світу особистості, що сприяє моделюванню різних життєвих ситуацій. Саме дитиноцентризм та особистісно орієнтована модель навчання визначають місце вчителя у спільній діяльності з дітьми в ролі ведучого, тьютора, фасилітатора чи просто партнера, а також дозволяють подолати комунікативні проблеми, та уникнути конфлік-

тних ситуацій. Це сприяє створенню комфортного освітнього середовища. Радимо учителям здійснювати особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи до управління освітнім процесом, психологію групової динаміки тощо. Усвідомлення нової ролі учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Удосконаленню освітнього процесу у закладах освіти сприятиме відмова від застарілих підходів: фронтальних форм організації освітнього процесу, класичного розташування учнів у класі, статичних поз на заняттях і уроках та інше. Для забезпечення оптимальної рухової активності дітей доцільно передбачити динаміку проведення заняття/уроку (зміну видів діяльності).

Звертаємо увагу педагогічних працівників, що дієвим засобом забезпечення наступності і перспективності необхідна реалізація діяльнісного підходу через введення в освітній процес різних видів дитячої діяльності творчого характеру (ігор, технічного і художнього моделювання тощо); насичення освітнього простору практико-орієнтованими ситуаціями, наближеними до реального життя. Такі ситуації, що відповідають потребам дітей у практичних діях, сприятимуть максимальній активізації пізнавальних інтересів. Потрібно організувати систематичні спостереження, пошуково-дослідну діяльність, використовуючи розвивальне середовище групи/класу.

Доцільно створювати емоційно значимі ситуації під час проведення організованої навчально-пізнавальної діяльності, раціонально поєднувати вербальні, наочні та практичні методи. Саме тому на уроках іноземної мови ми використовуємо: образний приклад на початку заняття, обговорення власного досвіду, драматизація з метою порівняння дитиною себе з героями, посилання

до авторитету, виклик, як розвиток критичного мислення, спонукання до пошуку рішення.

Навчальний процес Нової української школи потребує нового педагогічного бачення. Вчитель має бути емоційно ефективним. Використання емоційної складової на уроках англійської мови підвищує якість освітнього процесу. Позитивна мотивація сприяє оволодінню мовними знаннями та використанню отриманих знань у комунікативних ситуаціях та дає такі результати: створення позитивного навчального простору уроку; підвищення пізнавальної активності; сприяння психологічному розвантаженню учнів; розвиток логічного мислення та почуття мови; тренування учнів у виборі необхідного ситуативного мовленнєвого матеріалу; звільнення від психологічних труднощів спілкування.

Висновки. Отже, можна зробити висновки, що головним маркером освітнього процесу в Новій українській школі є індивідуалізація навчального процесу, що означає максимальне розкриття можливостей кожної дитини й створення умов для його персоналізованого розвитку. Диференційований підхід у вихованні та навчанні дітей можуть забезпечити особистісно орієнтовані технології, які ставлять в центр всієї освітньої системи особистість дитини, забезпечення комфортних, безконфліктних і безпечних умов її розвитку, реалізації її природних потенціалів. Особистість дитини в цій технології не просто суб'єкт, а суб'єкт пріоритетний; вона є метою всієї освітньої системи. Саме завдяки правильно ефективно організованому іншомовному освітньому середовищу навчання можна збільшити інтерес учнів до вивчення англійської мови як у стінах школи, так і до самостійного опанування мовою. Отже, з цього робимо висновок про необхідність подальших досліджень щодо впровадження технологій різнорівневого навчання у практику шкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 (зі змінами в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%B5%D0%B4> (дата звернення: 20.01.2024)
2. Дмитренко О. Вчитель НУШ – людина, яка надихає вчитися. 23.03.2020. URL: <http://osvita.ua/school/71971/> (дата звернення: 20.01.2024)
3. Коберник Г. І. Індивідуалізація й диференціація навчання в початкових класах: теорія та методика. Монографія. Київ: Наук. світ, 2002. 231 с.
4. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти. Монографія. Відп. за вип. М. М. Сідун, Т. К. Полонська. Мукачево: МДУ, 2018. 342 с.
5. Нова українська школа: порадник для вчителя. Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
6. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика. Монографія. Київ: Пед. думка, 2017. 628 с.

7. Фасоля А. М. Особистісно-зорієнтоване навчання: цілепокладання, рефлексія, оцінка. Українська мова та література. 2004. № 7. С. 2–9.
8. Швень Я. Вчитися треба весело. Уплив емоційного освітнього середовища на пізнавальні процеси. English. 2019. № 9. С. 50–57.
9. Барна М.М. Супервізія в НУШ. URL: <http://barna-consult.com/resursy-dlya-vprovadzhennya-nush-u-bazovij-shkoli/> (дата звернення: 20.01.2024)

REFERENCES

1. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity (2018): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 r. № 87 (zi zminamy v redakcii postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 lypnia 2019 r. № 688). [State standard of primary education: Resolution of the Cabinet of the Ministers of Ukraine dated February 21, 2018 No 87 (with changes in the wording of the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 24, 2019 No. 688)]. [in Ukrainian]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%B F> (Last accessed: 20.01.24) [in Ukrainian].
2. Dmytrenko O. (2020). Vchytel NUSH – liudyna, iaka nadyhaie vchutysia, [The teacher of NUS is a person who inspires learning]. URL : <http://osvita.ua/school/71971/> [in Ukrainian]. (Last accessed: 20.01.24) [in Ukrainian].
3. Kobernyk G. I. (2002) Indyvidualisatsiia i dyferentsiatsiia navchannia v pochatkovykh klasach: teoriia ta metodyka. [Individualization and differentiation of education in primary grades: theory and methodology]. Monograph. 231. [in Ukrainian].
4. Lingvodydaktychni zasady navchannya inozemnykh mov v zakladah vyshchoi pedagogichnoi ta zagalnoi serednioi osvity (2018). [Linguistic principles of teaching foreign languages in institutions of higher pedagogical and general secondary education]. Monograph. Responsible for issue M. M. Sidun, T. K. Polonska, 342. [in Ukrainian].
5. Nova Ukrainaska shkola: poradnyk dlia vchytelia (2017). [New Ukrainian school: a teacher's guide]. Under general editorship Bibik N. M., 206. [in Ukrainian].
6. Redko V. G. (2017). Konstruiuvannia zmistu shkilnykh pidruchnykiv z inozemnykh mov: teoriia i praktyka. [Designing the content of school textbooks on foreign languages: theory and practice]. Monograph. 628. [in Ukrainian].
7. Fasholia A. M. (2004). Osobystisno- zoriientovane navchannia: tsilepokladannia, refleksiia, otsinka. [Personal-oriented learning: goal setting, reflection, assessment]. Ukrainian language and literature, 7. 2–9. [in Ukrainian].
8. Shven I. A. (2019). Vchytysia treba veselo. Vplyv emotsiinogo osvitniogo seredovyshcha na piznavalni protsesy. [Learning should be fun. The influence of the emotional educational environment on cognitive processes]. English, 9. 50–57. [in Ukrainian].
9. Barna M.M. Supervisiia v NUSH. [Supervision at NUS]. URL: <http://barna-consult.com/resursy-dlya-vprovadzhennya-nush-u-bazovij-shkoli/> (Last accessed: 20.01.24) [in Ukrainian].